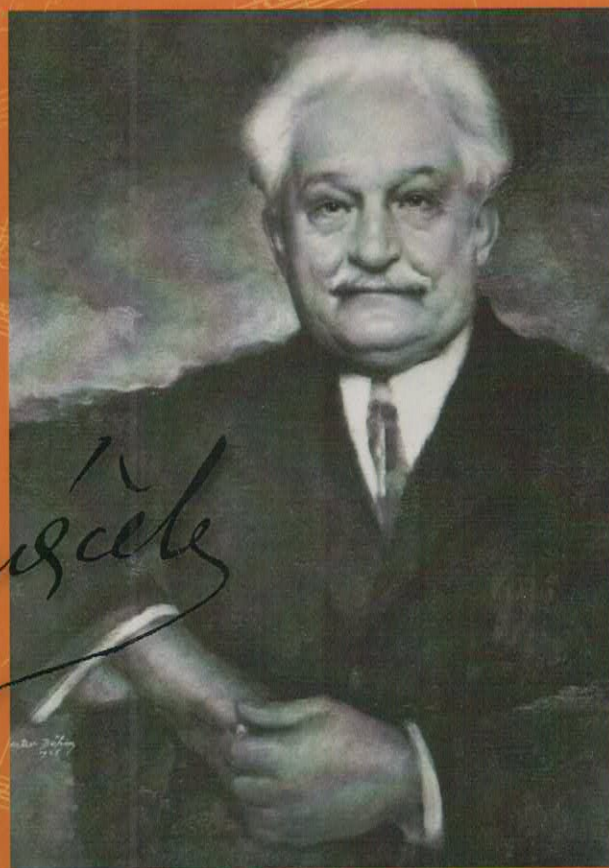

JANÁČKIANA 2020

Sborník z 35. ročníku mezinárodní
online muzikologické konference

Leoš Janáček

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

JANÁČKIANA 2020

**Sborník z 35. ročníku mezinárodní online muzikologické konference Janáčkiana 2020,
konané ve dnech 5. a 6. listopadu 2020**

Editori: David Kozel, Karel Steinmetz

**OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA**

Ostrava 2021

Recenzovali:

Prof. PaedDr. Jiří Luska, CSc. Pedagogická fakulta UP v Olomouci
Prof. PaedDr. Michal Nedělka, Dr. Pedagogická fakulta UK v Praze

Editoři: PhDr. David Kozel, Ph.D., prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc.

Za obsahovou a jazykovou správnost příspěvků odpovídají jejich autoři.

© Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta

ISBN 978-80-7599-249-9

OBSAH

SLOVO ÚVODEM	7
--------------------	---

LEOŠ JANÁČEK A MORAVSKO-SLOVENSKÉ INSPIRACE V HUDBĚ

MILOŠ ŠTĚDRŮ JANÁČEK A KONFRONTAČNÍ PRINCIP	11
TAMARA FRANZOVÁ „VŠECHEN HARMONICKÝ ŽIVOT JE JEN PROCITOVÁNÍ“	23
JITKA FILIPOVÁ VARHANICKÁ ŠKOLA LEOŠE JANÁČKA A JEJÍ VLIV NA HUDEBNOST MORAVSKÉHO VENKOVA	31
ROBERT FERRER LLUECA THE RECEPTION OF LEOŠ JANÁČEK'S JENŮFA IN SPAIN (2).....	39
PETR VRÁNA INSTRUMENTÁLNÍ ADAPTACE VYBRANÝCH PÍSNÍ Z CYKLU MORAVSKÁ LIDOVÁ POEZIE V PÍSNÍCH LEOŠE JANÁČKA PRO ZPĚV A SMYČCOVÉ KVARTETO	45
MILOŠ SCHNIERER MORAVSKO-SLOVENSKÉ NEOFOLKLORISTICKÉ INSPIRACE VÍTĚZSLAVA NOVÁKA	53
IVANA ŠŮSTKOVÁ SBÍRKY LIDOVÝCH PÍSNÍ JOSEFA ČERNÍKA SE ZAMĚŘENÍM NA ZPĚVY MORAVSKÝCH KOPANIČÁŘŮ	57
BARBORA BORTLOVÁ SBOROVÁ TVORBA PAVLA KŘÍŽKOVSKÉHO NA PODKLADĚ MORAVSKÉ LIDOVÉ POEZIE	65
JANA MICHÁLKOVÁ SLIMÁČKOVÁ VARHANÍK BEDŘICH ANTONÍN WIEDERMANN A LIDOVÁ PÍSEŇ.....	71
VLADIMÍR FULKA BOHUSLAV MARTINŮ. VARIACE NA SLOVENSKOU LIDOVOU PÍSEŇ PRO VIOLONČELO A KLAVÍR.	79
MICHAL ŠČEPÁN MORAVSKO-SLOVENSKÉ INŠPIRÁCIE V TVORBE PREDSTAVITEĽOV SLOVENSKEJ HUDOBNEJ AVANTGARDY JURAJA POSPÍŠILA A TADEÁŠA SALVU	87
JÁN PODRACKÝ VPLYV MORAVSKEJ ĽUDOVEJ PIESNE NA FORMOVANIE „CENTRÁLNEJ LÍNIE“ V TVORBE PAVLA ZEMKA NOVÁKA	95

HISTORIE A SOUČASNOST HUDEBNÍ PEDAGOGIKY III OSOBNOSTI – INSTITUCE – TRENDY

HELENA ŠMÍDOVÁ REALIZACE VÝUKY HUDEBNÍ VÝCHOVY V DOBĚ STANDARDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A BĚHEM PANDEMIE COVID-19 A NEGATIVNÍ DOPADY NA VÝUKU HUDEBNÍ VÝCHOVY V DOBĚ PANDEMIE (PŘÍPADOVÁ STUDIE Z LET 2014–2020).....	105
ALOIS DANĚK HUDEBNÍ NADÁNÍ ZE SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PERSPEKTIVY	113
JIŘÍ KUSÁK HUDEBNÍ VÝCHOVA V DOBROČINNÉM ŽENSKÉM SPOLKU DOBROMILA A V ODBORNÝCH ŠKOLÁCH PRO ŽENSKÁ POVOLÁNÍ V OSTRAVĚ OD 90. LET 19. STOLETÍ DO 30. LET 20. STOLETÍ	119
MIRIAM MATEJOVÁ INTERPRETAČNÉ SÚŤAŽE ORGANIZOVANÉ V SÚČASNOSTI NA SLOVENSKÝCH PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH	129
MARTIN JURČO INTERPRETAČNÉ ŠPECIFIKÁ V KLAVÍRNEJ TVORBE IGORA DIBÁKA	137

MICHAL HOTTMAR JOZEF HALUZA, VÝZNAMNÝ POKRAČOVATEL GITAROVEJ ŠKOLY DUŠANA LEHOTSKEHO, ZAKLADATEĽA SLOVENSKEJ GITARISTIKY V 20. STOROČÍ.....	145
MARIANA KOLOŠTOVÁ JUBILUJÚCE OSOBNOSTI V PROFILOCH	151
RADIM HANOUSEK KOLEKTIVNÍ IMPROVIZACE A GRAFICKÉ PARTITURY JAKO VÝUKOVÝ MATERIÁL	159
JAN MAZUREK MEMORANDUM O HUDEBNÍ VÝCHOVĚ (1919).....	167
MARKÉTA SCHAFFARTZIK METODY K UVOLNĚNÍ SVALOVÉHO NAPĚTÍ POMOCÍ RESPIRAČNÍCH CVIČENÍ.....	171
MICHAL BRODNIANSKY MOŽNOSTI VYUŽITIA E-LEARNINGU V PRÍPRAVE BUDÚCICH UČITEĽOV HUDOBNEJ VÝCHOVY.....	177
JIŘÍ MAZUREK MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V PODMÍNKÁCH ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY	185
JAN SPISAR NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE JAKO NÁSTROJ SBORMISTROVA DOROZUMÍVÁNÍ S PĚVECKÝM TĚLESEM.....	191
KAROL MEDŇANSKÝ PEDAGOGICKÝ ZBORNÍK TRIETTO TWV:42G2 – TWV:42A1 GEORGA PHILIPPA TELEMANN A V KONTEXTE DOBOVEJ INŠTRUMENTÁLNEJ PEDAGOGIKY.....	195
RENÁTA KOČIŠOVÁ PREŠOVSKÉ OBDOBIE HUDOBNEHO PEDAGÓGA A HUSLISTU JOSEFA BRABCA - JEHO ESTETICKÉ, KONCERTNÉ A PEDAGOGICKÉ IDEÁLY.....	205
JANKA BEDNÁRIKOVÁ PROF. NINO ALBAROSA – VÝZNAMNÝ PEDAGÓG, VEDEC A MIMORIADNA OSOBNOSŤ MEDZINÁRODNÉHO VÝZNAMU V OBLASTI GREGORIÁNSKEHO CHORÁLU.....	213
DANIELA STŘÍLKOVÁ SKLADATEĽKA MARKÉTA DVOŘÁKOVÁ A JEJÍ SBOROVÁ TVORBA VĚNOVANÁ VOKÁLNÍMU ANSÁMBLU NOTABENE OSTRAVA.....	221
JAROMÍR ZUBÍČEK SOUDOBÁ KLAVÍRNÍ HUDBA A PROBLEMATIKA JEJÍHO NASTUDOVÁNÍ.....	225
VIOLETTA DUTCHAK SPECIFICS OF INSTRUMENTAL FOLK EDUCATION: EXPERIENCE OF UKRAINE AND NEIGHBORING EUROPEAN COUNTRIES.....	229
PETRA PŘIBYLOVÁ SROVNÁNÍ ČESKÉHO A ŘECKÉHO HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	237
MARTINA PROCHÁZKOVÁ SUBSTITUČNÉ ÁRIE J. HAYDNA (HOB. XXIVB) A ICH VYUŽITIE VO VYUČOVANÍ SPEVU NA PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH....	243
PETRO STRYZHOBORODA ŠTĚPÁN RAK'S GUITAR CREATIVITY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL INTERACTIONS	251
MIRIAM ŽIARNA VOKÁLNA TVORBA IGORA DIBÁKA A JEJ IMPLEMENTÁCIA DO EDUKAČNÉHO PROCESU	257
L'UBOSLAV TORMA VÝZNAM HUDOBNO-PEDAGOGICKÉHO DIEĽA MIKULÁŠA MOYZESA V DOBE SVOJHO VZNIKU 1924/1946 A ÚVAHY NAD MOŽNOSŤOU ICH VYUŽITIA NA ZAČIATKU 21. STOROČIA	267
KONTAKTNÍ ÚDAJE AUTORŮ.....	275

Vokálna tvorba Igora Dibáka a jej implementácia do edukačného procesu

Miriam Žiarna

„Hudba môže zmeniť človeka, ale zmysel svojej existencie môže človek nadobudnúť nie pasívnym vnímaním umenia, ale tvorivou činnosťou bez ohľadu na oblasť, v ktorej ju vyvíja. Zásadnú a neodmysliteľnú úlohu v tom zohráva výchova, ktorá je základným predpokladom tvorivého a nezaťaženého myslenia. A to treba podporovať predovšetkým.“¹

Vyššie uvedené slová patria hudobnému skladateľovi, dramaturgovi, redaktorovi, pedagógovi a organizátorovi Igorovi Dibákovi.² Jeho tvorba je bohatá a zahŕňa 144 skladieb rôznych žánrov ako predohry a variácie pre symfonický orchester, koncerty pre sólový nástroj a orchester, opery a balet, komorné skladby pre rôzne inštrumentálne a vokálno-inštrumentálne obsadenie, hudbu pre divadlo, úpravy folklóru, hudobno-pedagogickú a inštruktívnu literatúru pre ZUŠ a konzervatóriá a mnohé iné.³

Od počiatku svojej skladateľskej činnosti inklinoval k francúzskemu impresionizmu a k poľskej škole, o čom svedčí farebnosť inštrumentácie, vývoj melodiky a postupy harmónie, ktoré vychádzajú z rozšírenej tonality a modality. Pracuje s nuansami, ktoré dotvára rytmicky, čo niekedy pôsobí na poslucháča stroho. Výrazovo vychádza z introvertnosti najmä v piesňových cykloch, dramatickosti a pastorálnosti v skladbách pre symfonický orchester, triezvosti, šarmu a decentnosti v komorných skladbách a ušľachtileho muzicírovania so zmyslom pre vtip v inštruktívnej literatúre.⁴

Je autorom televíznych opier a baletu⁵ a jeho skladateľské kvality boli ohodnotené viacerými oceneniami.⁶ Venoval sa aj tvorbe pre deti a mládež, aby si, podľa vzoru Eugena

¹ FÖLDEŠOVÁ, Marta. Jubileum Igora Dibáka. *Hudobný život*. 1979, č. 12, s. 4. ISSN neuvedené.

² Narodil sa 5. júna 1947 v Spišskej Novej Vsi. V rokoch 1962 – 1966 študoval na Konzervatóriu v Žiline hru na klavír u Evy Šupkovej a dirigovanie u Jána Valacha a Jozefa Staněka. Po jeho absolvovaní pokračoval v štúdiu kompozície u prof. Jána Cikkera na VŠMU v Bratislave, ktoré ukončil v roku 1971. V rokoch 1969 – 1990 pôsobil ako dramaturg a zástupca šéfredaktora Hlavnej redakcie Hudobného vysielania Československej televízie v Bratislave a šéfredaktor Hlavnej redakcie Hudobného vysielania Československého rozhlasu v Bratislave. Od roku 1990 do 1996 bol riaditeľom ZUŠ v Bratislave – Rači a v rokoch 1996 – 1998 zástupcom šéfredaktora Hlavnej redakcie zábavy a hudby Slovenskej televízie v Bratislave. Jeho posledným pôsobiskom bola od roku 1998 Katedra kompozície a dirigovania Fakulty múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, ktorú musel v roku 2009 opustiť zo zdravotných dôvodov. V súčasnosti je v domácom prostredí, kde sa venuje čítaniu obľúbenej literatúry a sleduje hudobný život na Slovensku.

DIBÁK, Igor. Bio. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/slovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor>

³ DIBÁK, Igor. Diela. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/slovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor/diela>

⁴ CHALUPKA, Lubomír. Igor Dibák. In *100 slovenských skladateľov*. Bratislava: Národné hudobné centrum, 1998, s. 75.

⁵ Je autorom televíznej jednoaktovky *Svietnik*, op. 15 (1975), televíznej opery *Silvester*, op. 37 (1986), prvého slovenského televízneho baletu *Portrét*, op. 18 (1977) a detských opier *Majstri speváci drakopevci*, op. 42 (1992) a *Prorok Rak*, op. 54 (1993).

GLOCKOVÁ, Mária. Igor Dibák : Učím ako Cikker – nič múdrejšie som nevymyslel. *Hudobný život*. 2007, č. 12, s. 28. ISSN 13 35 41 40.

⁶ V roku 1977 získal 2. cenu v skladateľskej súťaži a Cenu mesta Piešťany za *Divertimento* pre sláčiky, op. 16, v roku 1979 Cenu Jána Levoslava Bellu a v roku 1985 Cenu Zväzu slovenských skladateľov za *Poému* pre symfonický orchester, op. 28. V roku 1995 získal I. cenu za *Malú suitu* pre symfonický orchester, op. 56 na skladateľskej súťaži Národného osvetového centra a v roku 1996 na skladateľskej súťaži k Roku slovenskej hudby osobitnú prémie za *Capriccio* pre lesný roh a klavír, op. 58 a 3. cenu za *Suitu* pre symfonický orchester.

BUKAIIOVÁ, Beata. *Klavírna tvorba Igora Dibáka*. Nitra, 2013. Bakalárska práca. Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Katedra hudby. Vedúci práce Agáta Csehiová.

FÖLDEŠOVÁ, Marta. *Jubileum Igora Dibáka*. 1979, s. 4.

Suchoňa a Zoltána Kodályho, vchoval svojich poslucháčov, ktorí by sa postupne naučili počúvať a vnímať aj náročnejšie kompozície súčasnej hudby.⁷

Prvým piesňovým cyklom v jeho tvorbe sú štyri piesne, op. 17 (1977) na texty Vojtecha Miháliku. Rozsahy vokálneho partu sa pohybujú v Nie nebola si: c-es¹, Keď v srdci pieseň: des - cis¹, Ak ešte nespíš: cis-d¹ a Ak zabudneš: b-es¹. Piesne Nie nebola si a Ak zabudneš začínajú rýchlym tempom Allegro a sú charakteristické zmenami tempa a metra, melodickými frázami oddelenými pomlčkami, čo prispieva k útržkovitosti a napätiu. Piesne Keď v srdci pieseň a Ak ešte nespíš sú v pomalších tempách Adagio a Andante s metrickými zmenami, synkopickým a triolovým rytmom. V speváckom parte sa objavujú intervaly v.7, č.8, m.9, v piesni Nebola si a Ak ešte nespíš spev na jednom tóne recitatívneho charakteru (Quasi recitativo) a v piesni Ak zabudneš vzostupný postup v takte 16–19 (Ukážka č. 1), ktorý patrí medzi vokálno-technicky najťažšie a je vrcholom celej piesne.

Piesňový cyklus si vyžaduje, vzhľadom k ľúbostnému obsahu textu, intonačno-rytmickej náročnosti, metrickým zmenám, uplatňovaniu vhodných výrazovo-prednesových prostriedkov a súhre s klavírnym sprievodom, skúseného a technicky vyspelého interpreta. Je vhodný pre študentov hlasových odborov barytón alebo bas umeleckých a pedagogických fakúlt, ale aj pre interpretov, ktorí sa oboznamujú s vokálnou tvorbou súčasných slovenských skladateľov. Môže byť použitý v rámci bakalárskych a diplomových koncertov, koncertných vystúpení zameraných na tvorbu súčasných slovenských skladateľov alebo speváckych súťaží.

Ukážka č. 1: Takty 14–19 z piesne Ak zabudneš⁸

Clivoty, op. 19 (1978) tvoria tri piesne pre soprán a klavír na texty básnikov Petra Štilichu a Ruda Čizmarika. Vokálne party sú v Raz možno dopíšem tú krehkú pieseň: h-as², Pod' pôjdeme spievať: h-e² a Nieкто si stále vkladá do albumu: des¹-g². Piesne Raz možno dopíšem tú krehkú báseň a Pod' pôjdeme spievať začínajú v pomalšom tempom Andante a Nieкто si stále vkladá do albumu v rýchlym tempe Allegro, pričom všetky sú charakteristické viacerými metro-rytmickými zmenami. Spevácky part je obohatený o trioly, synkopy, sestoly, bodkovaný rytmus a intonačne náročné postupy a intervaly v.7 a č.8. V piesni Raz možno dopíšem tú krehkú báseň sa nachádza interval č.8 (a¹-a²) v taktach 16 a 27 (Ukážka č. 2), v takte 17 sa nachádza Hovorene (spev na c¹) a takty 26–27 tvoria vrchol celej skladby. V piesni Pod' pôjdeme spievať v rámci výrazu sa využíva staccato (takt 17) a v Nieкто si stále vkladá do albumu staccatissimo (takty 5–6).

Piesňový cyklus je obsahovo, intonačne, rytmicky a vokálno-technicky náročný a vyžaduje interpreta, ktorý disponuje farebným, vyrovnaným a pohyblivým hlasom v celom rozsahu (h-a²), bohatou dynamickou a prednesovo-výrazovou škálou a presvedčivým výrazom. Je vhodný pre študentov umeleckých a pedagogických fakúlt hlasových odborov soprán alebo mezzosoprán, ale po obsahovej stránke i pre tenor. Piesne možno použiť v rámci koncertov zameraných na hudbu 20.–21. storočia, záverečných koncertov bakalárskeho a magisterského štúdia alebo v repertoári speváckych súťaží.

⁷ FÖLDEŠOVÁ, Marta. *Jubileum Igora Dibáka*. 1979, s. 4.

⁸ DIBÁK, Igor. *Štyri piesne*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1978, s. 11.

Ukážka č. 2: takty 13–16 a 23–25 z piesne Raz možno dopíšem tú krehkú básen⁹

Už idete lastovičky? sú napísané pre spev a klavír op. 35c (1985) na verše Pavla Országha Hviezdoslava. Premiéra sa konala 17. februára 1988 v Moyzesovej sieni v Bratislave v rámci festivalu Nová slovenská hudba. Rozsahy vokálneho partu sú v Počkaj vtáčku: $d^1 - e^2$, Okienko: $e^1 - e^2$ a Už idete lastovičky?: $d^1 - d^2$. Piesne sú v rýchлом tempe Allegretto a Allegro, pričom len v piesni Už idete lastovičky sa vyskytujú zmeny tempa. Rytmus využíva okrem polových, štvrtových, osminových a šestnástinových hodnôt aj bodkovaný rytmus, synkopy, trioly a duoly. V Počkaj vtáčku môže intonačný problém spôsobovať interval č.4 dva krát za sebou v zostupnom smere, v piesni Okienko intervalové postupy a chromatické zmeny a v Už idete lastovičky? intervalové postupmi podobných fráz v taktach 5–6, 11–12, 22–23, (Ukážka č. 3) 27–28, 33–34, 45–46.

Cyklus nie je náročný a aj súhra s klavírnym sprievodom je jednoduchšia. Vokálno-technické problémy môžu nastať vo vyrovnanom znení intervalov smerom nahor a nadol a vo výrazne stúpajúcej alebo klesajúcej melódii. Pieseň Už idete lastovičky? je vzhľadom k tempovým zmenám a intonácii najťažšia. Cyklus je vhodný pre žiakov vyšších ročníkov I. stupňa (6.–8. roč.) alebo II. stupňa ZUŠ ako súčasť repertoáru speváckych skúšok, absolventského koncertu, speváckej súťaže, prehliadky tvorby súčasných slovenských skladateľov a iných podujatí.

Ukážka č. 3: Takty 3–6 a 22–23 z piesne Už idete lastovičky?¹⁰

Ej, háje, háje, op. 35b (1985) je zbierka šiestich slovenských ľudových piesní pre spev a klavír. Pieseň Zajac kosí otavu ($cis^1 - h^1$) je v mierne rýchлом tempe, v 2/4 takte s jednoduchou a ľahko zapamätateľnou melódiou. Pieseň Ej, háje, háje ($d^1 - d^2$) je napísaná v tempe andante, v 3/8 takte. Spevácky part sa začína nasadením tónu d^2 , po ktorom nasleduje zostupný pohyb melódie k d^1 , čo môže spôsobovať technický problém. Pieseň Pomali, ovečki ($e^1 - e^2$) je napísaná v pomalom tempe Lento a voľne s miernym spomaľovaním na konci fráz. Intonačne je jednoduchá a rytmicky mierne náročná vzhľadom k triolám a agogickým zmenám, ktoré je potrebné správne nacvičiť s klavírnym sprievodom. Spevácky part je náročný na rozsah a nasadenie tónu e^2 vo forte a zostupný postup melódie k cis^1 (Ukážka č. 4). Pieseň Náš tatíček, ňebožtíček ($g^1 - e^2$) je v rýchлом tempe Allegro, v 2/4 takte.

⁹ DIBÁK, Igor. *Clivoty*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1978, s. 4–5.

¹⁰ DIBÁK, Igor. *Už idete lastovičky?* Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2009, s. 8–9. ISMN 979-0-68500-054.

Intonačne a rytmicky je jednoduchá. Vokálno-technicky problém môže nastať pri nasadení tónu d^2 , intervaly č.5 (a^1-e^2) v takte 10 a č.4 (a^1-d^2) v takte 14. Pieseň Ušniže mi, ušni (c^1-c^2) je napísaná v pomalom tempe Lento, v 4/4 takte. Vokálny part je intonačne a rytmicky jednoduchý a ľahko zapamätateľný. Pieseň Naš chmoter vešeli (d^1-a^1) je v rýchлом tempe Allegro, v 2/4 takte. Spevácky part je intonačne a rytmicky jednoduchý.

Upravené slovenské ľudové piesne sú prevažne melodicko-rytmicky jednoduché, v strednej hlasovej polohe s klavírnym sprievodom zodpovedajúcim charakteru piesni a rozsahom primerane zvoleným schopnostiam žiakov 1. časti I. stupňa ZUŠ alebo I. stupňa ZŠ v rámci edukačného procesu predmetov spev a komorný spev alebo hudobná výchova. Piesne Pomali ovečky a Naš tatíček, ňebožtíček, vzhľadom k svojmu rozsahu a miernej vokálno-technickej náročnosti, možno využiť v 2. časti I. stupňa ZUŠ alebo na II. stupni ZŠ.

Ukážka č. 4: Taky 1–3 z piesne Pomali ovečky¹¹

Tri romancy pre bas a klavír, op. 38 (1987) na texty Petra Štilichu vznikli na priamy podnet zaslúžilého umelca Petra Mikuláša. Básne Petra Štilichu sú plné vášne, rytmu, ale aj meditácie, a preto sú piesne kontrastné, nielen tempovo, ale aj výrazovo tak, aby umožnili spevákovvi využiť široké možnosti hlasu a jeho výrazu.¹²

Pieseň Pijanská romanca je v tempe Allegro, v 3/4 takte. Vokálny part sa pohybuje od $B-e^1$ a je intonačne náročný na vzostupné chromatické postupy a intervaly $zv.4$, $m.6$ a $m.7$. V takte 39 sa nachádza ako výrazový prostriedok glissando ($cis-b$). Pieseň Keby... je napísaná v pomalom tempe Adagio s metrickými zmenami (3/4, 2/4, 4/4) a rozsahom vokálneho partu od $As-e^1$. Intonačne je náročná na kombinácie intervalov $m.6$ a č.5 , $m.7$ a $v.6$ a rytmicky na synkopy, trioly a bodkovaný rytmus. Pieseň Povožník je v rýchлом tempe Allegro con brio s metrickými zmenami (6/8, 9/8). Intonačne a rytmicky je najnáročnejšia z celého cyklu vzhľadom k intervalovej štruktúre melódie, v ktorej sa často objavuje $zv.4$, $v.6$, $v.7$, č.8 , $m.10$ ($es-ges^1$) v taktach 6, 10, 28 (Ukážka č. 5). Vokálno-technicky je náročná na rozsah ($As-ges^1$), vzostupné a zostupné intervaly v rámci melódie ($As-c^1/e^1$) a oktavové a decimové intervaly.

Piesňový cyklus je vzhľadom k intonačno-rytmickej, vokálno-technickej a interpretačnej stránke vhodný pre skúseného interpreta, ktorý by dokázal na základe vhodne zvolených prednesovo-výrazových prostriedkov pretlmočiť závažný obsah textu. S akceptovaním uvedených požiadaviek ho môžu interpretovať aj študenti umeleckých a pedagogických fakúlt hlasových odborov bas alebo barytón ako súčasť repertoáru absolventských koncertov, speváckych súťaží a festivalov zameraných na tvorbu súčasných slovenských skladateľov.

¹¹ DIBÁK, Igor. *Ej, háje, háje*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1987, s. 6.

¹² DIBÁK, Igor. Dielo. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor/diela>

Ukážka č. 5: Takty č. 3 – 6 z piesne Povozník¹³

Lyrické piesne pre spev a klavír, op. 61 (1996) zhudobňujú texty Jána Smreka, Máši Haľamovej, Valentína Beniaka, Vojtecha Mihálíka, Emila Holečku. Boli vydané k 4. ročníku Celoslovenskej speváckej súťaže Imricha Godina vo Vrábľoch. Premiéra sa konala 11. mája 1997 v Mirbachovom paláci v Bratislave v podaní interpretov Kataríny Juhásovej (soprán) a Jordany Palovičovej (klavír).¹⁴ V piesni Vedec sa nachádzajú zmeny tempa (Andante – Animato – Tempo I.) a metra (3/4, 2/4, 4/4). Rytmus je obohatený o synkopy, trioly, bodkovaný rytmus a šestnásťtinové hodnoty. Intonačný problém sa môže vyskytnúť v taktach 11–12 a 24–25. Spevácky part sa pohybuje d^1-e^2 a problémy vo vokálno-technickej oblasti môže spôsobovať interval č.5 (a^1-e^2), melodický zostup (e^2-d^1) a dvojtaktie recitatívneho charakteru na e^1 . Pieseň Kruhy na vode je v tempe Allegro, v 2/4 takte. Spevácky part je intonačne a rytmicky náročný. Rytmus využíva okrem osminových a štvrtových hodnôt, synkopy, trioly, sestoly. Rozsah vokálneho partu je d^1-e^2 a technické problémy môže spôsobiť interval č.5 (a^1-e^2) a nasadzovanie tónu e^2 na začiatku frázy. Pieseň s názvom Pieseň je v rýchлом tempe Allegro, v 2/4 takte. Spevácky part sa pohybuje v rozsahu d^1-d^2 a vokálno-technická náročnosť je v legatovom spievaní intervalových krokov č.4 a č.5. Pieseň Samota je v tempe Allegretto, v 4/4 takte. Po intonačnej stránke je náročná na intervaly zv.4, v.6, v.7, spevákovi chýba harmonická opora klavírneho partu a jednotlivé melodické frázy sú často rozdelené pomlčkami. Vokálny part sa pohybuje d^1-e^2 a po technickej stránke je náročný na intervaly č.5, v.7 a č.8. Pieseň Hviezde ťa predstavím je napísaná v tempe Moderato so zmenami metra (4/4, 2/4). Rytmus je obohatený o synkopy a bodkovaný rytmus. Vokálny part je d^1-e^2 a jeho technická a intonačná náročnosť je v intervalových skokoch č.8, m.7 a v.7. Pieseň Báseň o krásnej matke je v pomalom tempe Adagio, v 4/4 takte. Intonačná stránka je náročná vzhľadom k intervalovej štruktúre melódie, rytmus je obohatený o bodkovaný rytmus a synkopy a melodické frázy sú často prerušované pomlčkami. Melódia speváckeho partu sa pohybuje c^1-e^2 a vokálno-technické problémy môžu nastať pri spievaní intervalov v.7, v.10, nasadzovanie tónu e^2 na začiatku frázy v takte 21 a vo frázach recitatívneho charakteru na tónoch e^1 a f^1 . Pieseň Ars poetica je v pomalom tempe Adagio, v 4/4 takte. Intonačná a rytmická stránka piesne je náročná, pre svoju intervalovú štruktúru melódie a rôznorodosť rytmu, ktorý je obohatený o trioly, synkopy a bodkovaný rytmus. Rozsah piesne je des^1-es^2 a vokálno-technická náročnosť sa týka najmä nasadzovania tónu es^2 na začiatku frázy v piano a intervalových skokov v.6, č.8 a v.9 v takte 25 (Ukážka č. 6).

Piesne sú náročné na intonáciu (zv.4, m.7, v.7), rytmus (trioly, sestoly, synkopy, bodkovaný rytmus), vokálnu techniku (intervalové skoky v.7, č.8), interpretáciu (recitatívny, legatový spev, uplatňovanie prednesovo-výrazových prostriedkov), zmeny tempa, metra a súhru s klavírnym sprievodom, preto sú vhodné pre žiakov vyšších ročníkov I. stupňa a II. stupňa ZUŠ, konzervatórií i pedagogických fakúlt, ktorí ich môžu využiť v rámci skúškového, koncertného alebo súťažného repertoáru.

¹³ DIBÁK, Igor. *Tri romance*. Bratislava, Slovenský hudobný fond, 1987, s. 11.

¹⁴ DIBÁK, Igor. Dielo. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/oslovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor/diela>

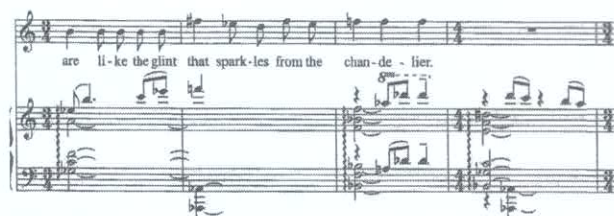
Ukážka č. 6: Takty 25 – 28 z piesne *Ars poetica*¹⁵

John Gracen Brown's Lyrics pre soprán a klavír, op. 68 (2001) zhudobňujú text amerického spisovateľa a básnika Johna Gracena Browna, ktorého básne využívajú skladatelia po celom svete. Jeho poézia je komorne ladená so zmyslom pre detail a výraz, ktorý sa dosahuje imagináciou, podtextom vzťahov alebo intímnu spoveďou.

Pieseň č. I je v pomalom tempe Largo so zmenami metra (4/4, 2/4, 3/4). Je intonačne náročná na kombinácie intervalov a postupy, v ktorých sa vyskytuje zv.4 a m.6. Spevácky part sa pohybuje f^1 – fis^2 a technické problémy môžu spôsobovať frázy so vzostupnými alebo zostupnými intervalovými skokmi a nasadenie tónu e^2 . Pieseň č. II je v pomalom tempe Adagio s metrickými zmenami (4/4, 2/4). Intonácia vychádzajúca z d mol harmonickej obohatenej o chromatiku na VI. stupni. Spevácky part sa nachádza v rozsahu b^1 – 2 a tvorí ho trojtaktová descendentná fráza oddelená dvojtaktovou klavírnou medzihrrou. Pieseň č. III je charakteristická zmenami tempa (Allegro – Meno mosso – Quasi tempo I.) a metra (2/4, 3/4, 4/4). Je náročná intonačne, rytmicky a na súhru s klavírnym sprievodom v rýchлом tempe. Spevácky part sa pohybuje a^1 – e^2 a vokálno-technické problémy môže spôsobovať záverečné štvrtaktie, v ktorom sa nachádza zostupno-vzostupná melódia (e^2 – b^1 – e^2). Pieseň č. IV je v pomalom tempe Adagio so zmenami metra (2/4, 3/4, 4/4). Intonačne, podobne ako pieseň č. II, vychádza z d mol harmonickej. Spevácky part je v rozsahu b^1 – f^2 a tvorí ho štvrtaktová fráza oddelená trojtaktovou klavírnou medzihrrou. Pieseň č. V je v pomalom tempe Adagio so zmenami metra (4/4, 3/4). Intonačne je náročná na niektoré postupy melódie a nástupy vokálneho partu po medzihrách. Vokálny part sa pohybuje a^1 – fis^2 a technický problémom môže spôsobovať fráza vo vyššej hlasovej polohe (h^1 – fis^2) v taktach 9–11 (Ukážka č. 7).

Piesňový cyklus je oproti ostatným netradičný, nielen v absencii názvov, ktoré autor nahradil číslicami, ale po prvýkrát sa v jeho vokálnej tvorbe stretávame s miniatúrami, pretože piesne č. II a IV majú len 8 taktov. Melodická výstavba je charakteristická útržkovitosťou vo frázovaní speváckeho partu a používaním náročných intervalových postupov (zv.4, m.6). Na mnohých miestach chýba spevákoví opora klavírneho partu, ktorý vytvára impresionistickú atmosféru. Vzhľadom k intonačným, vokálno-technickým a interpretačným požiadavkám je cyklus vhodný pre skúseného interpreta. S prihliadnutím na uvedené požiadavky môže byť použitý v repertoári študentov vyšších ročníkov konzervatórií, umeleckých a pedagogických fakúlt v rámci záverečných koncertov alebo vystúpení propagujúcich tvorbu súčasných slovenských skladateľov.

¹⁵ DIBÁK, Igor. *Lyrické piesne*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 1997, s. 21. ISBN 80-8051-037-7.

Ukážka č. 7: Takty 9–12 z piesne č. IV¹⁶

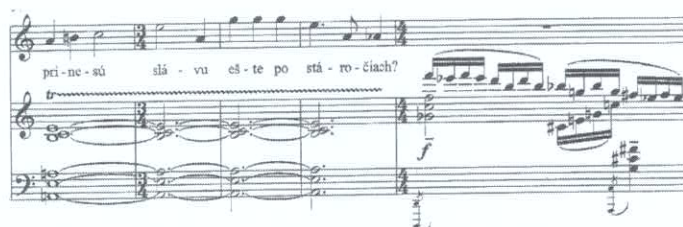
Bájky pre spev a klavír, op. 75 (2011) na text Ivana Andrejeviča Krylova sú výrazom jeho pozitívneho vzťahu k ruskej literatúre. Pri ich tvorbe ho inšpirovala skratkovitosť vyjadrovania, zmysel pre humor, ale aj umelecký preklad Jána Štrassera. Premiéra sa konala 16. novembra 2012 v Malom koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu v Bratislave v rámci festivalu Nová slovenská hudba. Interpretmi boli Erika Szabóová (mezzosoprán) a Jana Martinčeková (klavír).¹⁷

Pieseň Trigamista je napísaná v tempe Andante s metrickými zmenami (2/4, 3/4, 4/4). Intonačne je náročná na postupy melódie a intervalové skoky zv.4, v.7, m.7, nástupy po medzihrách a rytmicky na synkopy a bodkovaný rytmus. Tok melodických fráz je prerušovaný pomlčkami, čím sa dosahuje napätie a pozornosť poslucháča vzhľadom k výpovednému charakteru textu. Vokálny part sa pohybuje v rozsahu d^1 – fis^2 a technické problémy môžu spôsobovať frázy vo vyššej hlasovej polohe (c^1 – fis^2) a frázy s intervalovými skokmi v descendentnom smere. Pieseň Kohút a perla je v stredne pomalom tempe Andante so zmenami metra (4/4, 3/4, 2/4). Intonačne je náročná na intervaly zv.4, m.7, v.7, postupy melódie a chromatické zmeny. Rytmus je obohatený o synkopický a bodkovaný rytmus a melodické frázy rozdelené pomlčkami prinášajú útržkovitosť čo prispieva k napätiu a podporuje vtipnú výpoveď hlavného protagonistu (Kohúta) a rozprávača. Spevácky part sa pohybuje v rozsahu d^1 – g^2 a nachádza sa v ňom technicky náročné nasadenie tónu g^2 (takt 27) a fis^2 (takt 32). Pieseň Boháč a básnik je napísaná v rýchлом tempe Allegro s metrickými zmenami (4/4, 3/4, 2/4). Intonačne je náročná na kombinácie intervalov zv.4, m.7 a chromatické zmeny a rytmicky na synkopy, trioly a bodkovaný rytmus. Vokálny part je v rozsahu h – g^2 s technicky náročnými intervalmi (f^1 – f^2) v takte 48, (g^1 – g^2) v takte 96 a (a^1 – g^2) v takte 65–66 (Ukážka č. 8). V rámci interpretácie sa vyžaduje charakterové odlíšenie priamej reči protagonistov (Boháča a Dia) s využitím vhodných prednesovo-výrazových prostriedkov.

Piesňový cyklus si vyžaduje vzhľadom k svojej intonačnej, vokálno-technickej a interpretačnej náročnosti zdatného speváka, ktorý disponuje vyrovnaným hlasom v celom rozsahu (h – g^2), prednesovo-výrazovou schopnosťou pretlmočiť mravoučný a vtipný obsah textu s deklamačnými nuansami jednotlivých protagonistov bájak. Je vhodný pre študentov vyšších ročníkov konzervatórií, umeleckých a pedagogických fakúlt hlasového odboru mezzosoprán, ale ho môže interpretovať aj soprán, tenor, poprípade barytón v rámci skúškového, koncertného alebo súťažného repertoáru.

¹⁶ DIBÁK, Igor. *John Gracen Brown's lyrics*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2002, s. 6.

¹⁷ DIBÁK, Igor. Dielo. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/oslovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor/diela>

Ukážka č. 8 Takty 64–68 z piesne Boháč a básnik¹⁸

Záver

Vokálna tvorba Igora Dibáka je veľmi zaujímavá a rôznorodá. Pri analýze jeho piesňovej tvorby sme sa stretli so širokým záberom, ktorý siaha od úprav ľudových piesní (Ej háje, háje) pre I. časť I. stupňa ZUŠ alebo I. stupeň ZŠ, cez umelé piesne (Už idete lastovičky, Lyrické piesne) vhodné na I. – II. stupeň ZUŠ, k interpretačne a vokálno-technicky náročným (Štyri piesne, Clivoty, John Gracen Brown's Lyrics, Bájky, Tri romance), ktoré je možné uplatniť v edukačnom procese vo vyšších ročníkoch konzervatórií, umeleckých a pedagogických fakúlt. Piesne sú charakteristické častými tempovými a metro-rytmickými zmenami, legatovými a recitatívnymi úsekmi, použitím staccata a glissanda. V melódii sa objavujú intervaly zv.4, m.7, v.7, útržkovité frázy a vokálny part je často bez harmonickej opory klavírneho sprievodu. Využívaním kompozičných techník hudby 20. storočia a modálnej hudby sú pre poslucháča i samotného interpreta náročné, no pre oboznámenie sa so súčasnou slovenskou vokálnou tvorbou, rozvoj hudobného myslenia a čítania, rešpektovanie hlasových dispozícií, zdokonaľovanie vokálno-technických a interpretačných schopností žiakov a študentov sú vhodné na implementáciu do jednotlivých edukačných stupňov na školách na Slovensku. Možno ich využiť ako súčasť repertoáru speváckych skúšok, koncertov, speváckych súťaží, prehliadok a festivalov zameraných na tvorbu súčasných slovenských skladateľov.

Zoznam literatúry

- BUKAIIOVÁ, Beata. *Klavírna tvorba Igora Dibáka*. Nitra, 2013. Bakalárska práca. Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Katedra hudby. Vedúci práce Agáta Csehiová.
- DIBÁK, Igor. *Bájky*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2012. ISMN 979-0-68500-113-3.
- DIBÁK, Igor. Bio. In *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor>
- DIBÁK, Igor. *Clivoty*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1978.
- DIBÁK, Igor. Diela. I: *Hudobné centrum* [online]. 2020-10-09 [cit.2020-10-10]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/298-dibak-igor/diela>
- DIBÁK, Igor. *Ej, háje, háje*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1987.
- DIBÁK, Igor. *John Gracen Brown's lyrics*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2002.
- DIBÁK, Igor. *Lyrické piesne*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 1997. ISBN 80-8051-037-7.
- DIBÁK, Igor. *Štyri piesne*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1978.
- DIBÁK, Igor. *Tri romance*. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1987.
- DIBÁK, Igor. *Už idete lastovičky?* Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2009. ISMN 979-0-68500-054.
- FÖLDEŠOVÁ, Marta. Jubileum Igora Dibáka. *Hudobný život*. 1979, č. 12, s. 4. ISSN neuvedené.

¹⁸ DIBÁK, Igor. *Bájky*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 2012. ISMN 979-0-68500-113-3. s. 15.

GLOCKOVÁ, Mária. Igor Dibák : Učím ako Cikker – nič múdrejšie som nevymyslel
Hudobný život. 2007, č. 12, ISSN 13 35 41 40.

CHALUPKA, Lubomír. Igor Dibák. In *100 slovenských skladateľov*. Bratislava: Národné
hudobné centrum, 1998.

Vokálna tvorba Igora Dibáka a jej implementácia do edukačného procesu

Súhrn

Cieľom príspevku bolo predstaviť skladateľskú osobnosť Igora Dibáka, jeho kompozičný štýl a vokálnu tvorbu. Pozornosť bola zameraná na vokálno-technickú a interpretačnú analýzu piesní pre spev a klavír, ich implementáciu do edukačného procesu a umeleckých vystúpení zameraných na interpretáciu hudby 20 – 21. storočia.

Vocal works of Igor Dibák and its implementation in the educational proces

Summary

The aim of the papere was to present the composer Igor Dibák, his compositional style and vocal works. The attention was focused on vocal technique and interpretation analysis of the songs for voice and piano, their implementation in the educational process and performances focused on interpretation of music of the 20th and 21st century.